

Sygn. akt IC 1161/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Andrzej Kuryłek

Protokolant: st. sekretarz sądowy Monika Olszewska

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2013r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa I. B. i Z. M.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

o odszkodowanie

I oddała powództwo;

II odstępuje od obciążania powódek obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów procesu.

IC 1161/11

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 12 lipca 2007 roku powódki I. B. i Z. M. domagały się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi solidarnie kwoty 3 630 688 zł wraz z odsetkami ustawowymi, liczonymi od tej kwoty od dnia 31 sierpnia 2005 roku do dnia faktycznej zapłaty. Ponadto powódki wniosły o zasądzenie na ich rzecz kwoty 28 800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwu powódki wskazały, iż kwota dochodzona pozwem ma być zasądzona tytułem odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek wydania niezgodnej z prawem decyzji Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku w sprawie przejęcia na własność Państwa nieruchomości obejmującej parcele nr (...), (...), (...)i (...)o łącznej powierzchni 0,2345 ha wraz ze znajdującymi się na tej nieruchomości młynem elektrycznym i przyległymi zabudowaniami oraz urządzeniami, położonej w S., powiat B.. Pozew został zarejestrowany w repertorium pod sygn. akt I C 547/07 /pozew k. 2-5/.

Zarządzeniem Przewodniczącego z dnia 27 sierpnia 2007 roku pozew został zwrócony wobec niezuzpełnienia przez powódki jego braków formalnych /zarządzenie k. 120/.

W piśmie z dnia 13 września 2007 roku powódki wniosły o zarejestrowanie sprawy pod nową sygnaturą. Ponadto zmodyfikowały żądanie pozwu i wniosły o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz każdej z powódek kwoty po 1 815 344 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od tych kwot od dnia 31 sierpnia 2005 roku do dnia faktycznej zapłaty oraz kosztami zastępstwa procesowego w kwocie 14 400 zł na rzecz każdej z powódek. W uzasadnieniu zmodyfikowanego pozwu powódki wskazały, iż są spadkobierczyniami Z.i A. H., właścicieli nieruchomości obejmującej parcele nr (...), (...), (...)i (...) o łącznej powierzchni 0,2345 ha, położonej w S., powiat B.. Jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia powódki wskazały przepis art. 417¹ § 2 kc

i podały, iż na żądane kwoty składają się odszkodowanie za szkodę rzeczywistą w postaci zwrotu wartości gruntu wraz z zabudowaniami, zwrotu wartości maszyn i urządzeń oraz zwrotu utraconych korzyści /pismo k. 122-127/.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w odpowiedzi na pozew z dnia 14 grudnia 2007 roku w pierwszej kolejności wniósł o odrzucenie pozwu, zaś w przypadku nieuwzględnienia powyższego wniosku wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany wskazał, iż w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie przepis art. 160 kpa, w związku z powyższym skoro powódki nie wyczerpały administracyjnego trybu dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, to zachodzi tzw. czasowa niedopuszczalność drogi sądowej, skutkująca odrzuceniem pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 kpc. W przypadku odmowy odrzucenia pozwu i uznania, iż art. 160 kpa nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, pozwany podniósł zarzut przedawnienia oparty na przepisie art. 442 § 1 zd drugie kc. Pozwany wskazał, też, iż wydanie decyzji nieważnościowej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oznacza, iż na jej mocy –ze skutkiem ex tunc- została wyeliminowana z obiegu prawnego decyzja o przejęciu nieruchomości na własność państwa. Tym samym mocą w/w orzeczenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi został przywrócony stan faktyczny istniejący przed wydaniem wadliwej decyzji, a więc nieruchomość winna stać się własnością ich pierwotnych właścicieli, względnie ich następców prawnych. Pozwany wskazał, iż powódki nie wykazały istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą. Ponadto pozwany podniósł, iż powódki nie zachowały prawa do roszczenia odszkodowawczego z tytułu utraconych korzyści, ponieważ roszczenie to nie jest przewidziane w przepisie art. 160 kpa /odpowiedź na pozew k. 141-150/.

Postanowieniem z dnia 04 lutego 2008 roku Sąd Okręgowy w W. oddalił wniosek pozwanego Skarbu Państwa- Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w przedmiocie odrzucenia pozwu / postanowienie k. 162-164/.

Wyrokiem z dnia 10 marca 2010 roku Sąd Okręgowy w W. w punkcie I oddalił powództwo, w punkcie II odstąpił od obciążania powódek zwrotem kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego oraz w punkcie III nieuiszczone przez powódki koszty sądowe przejął na rachunek Skarbu Państwa /wyrok k. 315/.

Na skutek apelacji powódek Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia 16 czerwca 2011 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 566/10 uchylił zaskarżony wyrok w punkcie I co do kwoty 988.014 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz w pkt II i III i w tej części przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej oddalając apelację w pozostałej części. W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, iż Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż odzyskanie własności przedsiębiorstwa świadczy o tym, że powódki nie poniosły na skutek wydania wadliwej decyzji administracyjnej żadnej szkody naruszając w ten sposób art. 361 § 2 k.c. Sąd Apelacyjny wskazał, iż błąd w subsumpcji popełniony przez Sąd Okręgowy polega na niewłaściwym określeniu zakresu skutków prawnych wynikających z tego przepisu w rozpoznawanej sprawie. Sąd Apelacyjny podniósł, że stwierdzenie nieważności decyzji Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku nie oznacza bowiem przywrócenia I. B. i Z. M. takiego samego stanu majątku, jaki istniał przed wyrządzeniem szkody. W sytuacji ewentualnej utraty części rzeczy ruchomych, stanowiących wyposażenie młyna, ich zużycia lub uszkodzenia, jak również uszkodzenia budynków poszkodowanym przysługuje prawo żądania odszkodowania pieniężnego odpowiadającego wysokości poniesionej szkody. Sąd Apelacyjny podniósł, iż Sąd Okręgowy w tym zakresie nie poczynił żadnych ustaleń stanu i wartości odzyskanego przez apelujące mienia. Ponadto wskazał, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw wyceny majątku zgłoszonego przez powódki w celu ustalenia wartości szkody rzeczywistej, nie ocenił materiału dowodowego w postaci dowodów z dokumentów- prywatnych opinii rzeczoznawców i notatki z wizji lokalnej. Sąd Apelacyjny podniósł również, iż Sąd Okręgowy wadliwie zastosował art. 361 § 1 k.c., stwierdzając, iż decyzja Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku nie stanowi przyczyny doznanej przez powódki szkody, skoro utraciły one lub ich poprzednicy prawni prawo własności młyna już w wyniku wydania orzeczenia Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 14 listopada 1950 roku o przejęciu na własność państwa przedsiębiorstwa pn. (...). Wskazał, iż wbrew błędnemu stanowisku Sądu Okręgowego wydanie przez Ministra Rolnictwa decyzji z dnia 31 sierpnia 1970 roku spowodowało zmianę w sytuacji powódek, ponieważ w dacie wydania tego orzeczenia Skarb Państwa nie miał tytułu prawnego do przedsiębiorstwa,

choć nadal je posiadał. Orzeczeniem z dnia 19 lipca 1958 roku Minister Przemysłu Spożywczego i Skupu, orzekł o uchyleniu orzeczenia z dnia 14 listopada 1950 roku. Oznacza to, iż dopiero decyzja Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku pozbawiła I. B. i Z. M. prawa własności mienia i taki stan istniał aż do chwili, gdy decyzja nadzorcza stała się ostateczna. Powyższe błędy zdaniem Sadu Apelacyjnego skutkowały nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 384§ 4 kpc w zakresie roszczenia o zapłatę odszkodowania za szkodę rzeczywistą w wysokości 988.014 zł /apelacja powódek k. 341-347, wyrok k. 397, uzasadnienie k. 405-411/.

W piśmie procesowym z dnia 29 marca 2012 roku pełnomocnik powódek podtrzymał żądanie pozwu co do zasądzenia kwoty 988.014 zł w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa-Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz powódki I. B. kwoty 494.007 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2005 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 14.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz na rzecz powódki I. M. kwoty 494.007 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2005 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 14.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego /pismo k. 423-425/.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymywały swoje stanowiska w sprawie, z tym, że pełnomocnik powódek na rozprawie w dniu 21 marca 2013 roku sprecyzował, iż szkoda wyrządzona powódkom powstała w dniu 21 kwietnia 1951 roku. Przedstawiciel pozwanego natomiast wskazał, iż brak jest związku przyczynowego pomiędzy szkodą, a zdarzeniem ją wywołującym, ponadto podniósł zarzut niewykazania przesłanki bezprawności działania oraz zarzut przedawnienia /pismo procesowe powoda k. 646, pismo procesowe pozwanego k. 522-524, k. 648-651, protokół rozprawy k. 652-653/.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Nieruchomość położona w S., pow. B., obejmująca parcele (...), (...), (...)i (...)o łącznej powierzchni 0,2345 ha wraz ze znajdującym się na tej nieruchomości młynem elektrycznym i przyległymi zabudowaniami oraz urządzeniami, mająca urządzoną księgę wieczystą nr (...) i gm. kat. S.stanowiła własność A.i Z. H./ ***okoliczność bezsporna***/.

Powódki I. B. i Z. M. są spadkobierczyniami po A. i Z. H.. Ich prawa spadkowe zostały potwierdzone prawomocnymi postanowieniami Sądu Grodzkiego w B. z dnia 23 sierpnia 1948 roku, sygn. akt Sp. 454/48 i Sądu Powiatowego w B. z dnia 28 grudnia 1966 roku, sygn. akt II Ns 1149/66 /***dowód***: postanowienie k. 123, decyzja k. 8-13/.

W dniu 14 listopada 1950 roku Minister Handlu Wewnętrznego wydał na podstawie przepisów art. 3 ust. 1 i 5 oraz art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 03 stycznia 1946 roku o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej /Dz.U. nr 3 poz. 17/ orzeczenie nr 14 o przejęciu na własność przedsiębiorstwa pn. „(...)”, pow. B.I.A. 139/50.

Następnie protokołem zdawczo-odbiorczym z dnia 21 kwietnia 1951 roku przedmiotowy obiekt młyński został przekazany (...) Związkowi Gminnych Spółdzielni (...) w B. / dowód: protokół k. 37-39/.

Orzeczeniem z dnia 19 lipca 1958 roku Minister Przemysłu Spożywczego i Skupu, działając na podstawie art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 1928 roku o postępowaniu administracyjnym / Dz.U. z 1928 Nr 36, poz. 341, z 1934 nr 110 poz. 976, z 1938 r Nr 3 poz. 16/ w zw. z § 81 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 roku w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa /Dz.U. z 1947 roku Nr 16, poz. 62, z 1948 roku Nr 25, poz. 170, z 1949 r, Nr 29 poz.212 / orzekł o uchyleniu orzeczenia Nr 14 z dnia 14 listopada 1950 roku.

Następnie w dniu 31 sierpnia 1970 roku Minister Rolnictwa decyzją Nr (...)wydaną na podstawie art. 17 pkt 2 lit. b ustawy z 25 lutego 1958 roku o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym / Dz.U. z 1958 r, Nr 11, poz. 37/ orzekł o przejęciu na własność państwa z mocy prawa z dniem 08 marca 1958 roku nieruchomości obejmującej parcele nr (...), (...), (...)i (...)o łącznej powierzchni 0,2345 ha wraz ze znajdującymi się na tej nieruchomości młynem elektrycznym i przyległymi zabudowaniami oraz urządzeniami, położonej w S., pow. B., mającej urządzoną księgę wieczystą nr (...) i gm. kat S.stanowiącą współwłasność I. B. i Z. M.jako spadkobierczyń A.i Z. H..

O stwierdzenie nieważności wspomnianej wyżej decyzji Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku jako wydanej z naruszeniem prawa wystąpiły powódki I. B. i Z. M..

Decyzją z dnia 30 sierpnia 2005 roku znak (...) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził, że decyzja Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku jest nieważna /**dowód**: decyzja k. 8-13/.

Przedmiotowa nieruchomość została przekazana (...) Związkowi Gminnych Spółdzielni (...), w 1957 roku nieruchomość ta została oddana w użytkowanie wieczyste (...), a w 1990 roku nastąpiło oddanie jej w zarząd Miejskiemu Zespołowi (...)w B..

Związku ze stwierdzeniem nieważności decyzji Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku pismem z dnia 07 lutego 2007 roku pełnomocnik powódek wystąpił do Ministra Skarbu z wnioskiem o wypłatę odszkodowania /**dowód**: wnioski k. 102-103/.

Postanowieniem z dnia 12 marca 2007 roku Minister Skarbu Państwa przekazał wniosek powódek według właściwości Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi /**dowód**: postanowienie k.104-106/.

Decyzją z dnia 03 kwietnia 2009 roku nr (...) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi umorzył postępowanie w sprawie orzeczenia odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek wydania niezgodnej z prawem decyzji Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku wskazując w uzasadnieniu decyzji, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 06 listopada 2008 roku (sygn. akt III CZP 101/08) w sprawach o odszkodowanie za szkodę poniesioną na skutek wydania przed dniem 01 września 2004 roku decyzji administracyjnej, której nieważność została stwierdzona ostateczną decyzją administracyjną po tym dniu, dopuszczalna jest droga sądowa oraz z uwagi na fakt, iż powódki wystąpiły z pozwem do sądu powszechnego, nie ma zastosowania droga administracyjna – na podstawie art. 160 kpa, lecz droga sądowa na podstawie art. 417¹ § 2 k.c /**dowód**: decyzja k. 239-240/.

Powódki I. B. i Z. M. nie podejmowały żadnych innych kroków w celu odzyskania nieruchomości, w szczególności nie wnosili powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym ani też powództwa o wydanie tejże nieruchomości.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o kserokopie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy. Sąd uznał dowody z dokumentów za wiarygodne, albowiem ich autentyczność nie została zakwestionowana przez strony, a ponadto Sąd nie znalazł podstaw do ich podważenia z urzędu.

Dowody z dokumentów - decyzje administracyjne oraz orzeczenia Sądów /postanowienia spadkowe/, korzystając z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art 244 k.p.c., stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Sąd nie wziął pod uwagę dowodów z prywatnych operatów wykonanych na zlecenie powódek. Operaty te były wielokrotnie kwestionowane przez stronę pozwaną. Ponadto Sąd w dniu 21 marca 2013 oddalił wniosek strony powodowej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego do spraw szacowania nieruchomości W. K. na okoliczność wartości składników majątkowych Zakładu (...) oraz aktualizacji złożonych do akt opinii prywatnych z uwagi, na fakt iż wniosek ten nie został sprecyzowany przez pełnomocnika na jaką datę należy wycenić poszczególne składniki przedsiębiorstwa ani jaki był stan przedsiębiorstwa w dacie powstania szkody. Ponadto należy podnieść, iż zadaniem biegłego nie jest ustalanie stanu faktycznego sprawy, lecz naświetlenie i wyjaśnienie przez Sąd okoliczności z punktu widzenia posiadanych przez biegłego wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego i udostępnionego biegłemu materiału dowodowego.

Sąd pominął także opinię sporządzoną przez biegłego M. K., który wycenił wartość nieruchomości (tj. maszyn i urządzeń) stanowiących wyposażenie czynnego Zakładu (...) w B. według ich stanu na dzień 21 kwietnia 1951 roku, a cen aktualnych, która była niezgodna z tezą postanowienia z dnia 25 lipca 2012 roku /k. 562/. Opinia ta zresztą

była kwestionowana przez stronę pozwaną i Sąd w pełni podziela argumenty pozwanego przedstawione w piśmie procesowym z dnia 13 listopada 2012 roku /k. 613/.

Sąd oddalił także pozostałe wnioski dowodowe strony powodowej albowiem zmierzały one do przerzucenia na Sąd Okręgowy ciężaru poszukiwania dowodów, które to czynności winny i mogły uczynić same powódki lub ich pełnomocnik procesowy, nadto z przyczyn poniżej wskazanych przeprowadzenie tychże dowodów było zbędne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W myśl art. 417¹ § 2 zd. 1 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Jednakże w odniesieniu do szkód spowodowanych wydaniem przed dniem 01 września 2004 roku ostatecznej decyzji administracyjnej, której nieważność w świetle przepisu art. 156 § 1 k.p.a. lub wydanie z naruszeniem prawa w rozumieniu art. 158 § 2 k.p.a. stwierdzono następnie decyzją nadzorczą, podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi przepis art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 sierpnia 2004 roku. Przepis art. 160 k.p.a. został uchylony z dniem 01 września 2004 roku na mocy art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r. nr 162 poz. 1692). W myśl art. 5 tej ustawy do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed jej wejściem w życie stosuje się przepisy art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia tej ustawy w życie. W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 roku (III CZP 112/10, Lex numer 751460) Sąd Najwyższy stwierdził, że „do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.” Kwestię zastosowania art. 160 k.p.a. w niniejszej sprawie przesądził już Sąd Apelacyjny w pisemnym uzasadnieniu wyroku z dnia 16 czerwca 2011 roku.

W konsekwencji stwierdzić należy, że w myśl powołanej wyżej uchwały w omawianym przypadku zachodzi konieczność wyczerpania administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania przewidzianego w art. 160 § 4 k.p.a.

Przepis art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym na dzień poprzedzający wejście w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. stanowił w § 1, że stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Z kolei § 2 tego przepisu stanowił, że do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego z wyłączeniem art. 418 tego Kodeksu. Wedle § 3 art. 160 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. Zgodnie natomiast z § 6 art. 160 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Przepis art. 160 k.p.a. nie zawiera żadnej regulacji dotyczącej przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną, odsyłając w tym zakresie do przepisów k.c. Z uwagi na publicznoprawny charakter decyzji administracyjnych i organów je wydających istotne znaczenie dla określenia przesłanek tej odpowiedzialności ma przepis art. 417 k.c. Ponadto w zakresie określenia rozmiaru szkody i związku przyczynowego między wydaniem wadliwej decyzji administracyjnej a szkodą zastosowanie znajdują także przepisy

art. 361 - 363 k.c. Powyższe determinuje również zakres faktów, które obowiązana jest udowodnić strona domagająca się odszkodowania z tego tytułu.

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest powstanie szkody oraz istnienie normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 lutego 2004 roku (II CK 433/02, LEX nr 163987) stwierdzenie, że decyzja wydana została z naruszeniem prawa, przesądza o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę poniesioną w wyniku wadliwej decyzji. Artykuł 160 § 1 k.p.a. stanowi bowiem samodzielną, wyłączną podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę będącą następstwem wydania decyzji rażąco naruszającej prawo lub nieważnej. Wiąże ono jednakże Sąd o tyle tylko, o ile stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a.; nie przesądza natomiast w sposób wiążący dla sądu o istnieniu normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą. Każdorazowo, dla stwierdzenia istnienia przesłanki normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą, nieodzowne jest przeprowadzenie oceny, o której mowa w art. 361 § 1 k.c., czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem.

Punktem wyjścia przy badaniu istnienia normalnego związku przyczynowego jest ustalenie, czy fakt wskazany, jako przyczyna szkody stanowi *conditio sine qua non* jej wystąpienia, tj. czy szkoda nastąpiłaby również wtedy, gdyby nie doszło do wydania decyzji niezgodnej z prawem oraz czy zaistniała szkoda jest normalnym następstwem zdarzenia wskazanego, jako jej przyczyna.

Pozwany Skarb Państwa w zarzucał, że nie istnieje normalny związek przyczynowo skutkowy pomiędzy decyzją Ministra Rolnictwa z dnia 31 sierpnia 1970 roku o przejęciu na własność Państwa z mocy prawa z dniem 08 marca 1958 roku nieruchomości obejmującej parcele nr (...), (...), (...)i (...) o łącznej pow. 0,2345 ha wraz ze znajdującymi się na tej nieruchomości młynem elektrycznym i przyległymi zabudowaniami oraz urządzeniami położonej w S., a szkodą powódek utożsamianą z utratą prawa własności gruntu, zabudowań i wyposażenia młyna. To ma – zdaniem pozwanego - przesądzać znaczenie dla ustalenia nieistnienia związku przyczynowego pomiędzy nieważną decyzją administracyjną, a szkodą w postaci utraty prawa własności.

Powódki w początkowej fazie postępowania przede wszystkim wskazywały, iż szkoda powstała w wyniku wydania decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 31 sierpnia 1970 roku. Ostatecznie powódki w fazie ponownego rozpoznania sprawy przez Sąd Okręgowy dokonały modyfikacji podstawy faktycznej powództwa, w ten sposób, iż wskazały, że – „szkoda stronie powodowej (ówczesnie ojcu powódek) została faktycznie wyrządzona w dniu 21 kwietnia 1951 r. kiedy to protokołem zdawczo-odbiorczym odebrano posiadany majątek ojcu powódek i wydano go w posiadanie (...)Spółdzielni (...) w B.” (pismo procesowe z dnia 21 marca 2013 r. (k.646).

Gdyby przyjąć zatem, w ślad za powyższym twierdzeniem powódek, iż szkoda powodów powstała w dniu 21 kwietnia 1951 roku tj. w dniu kiedy to poprzednicy prawni stron podpisali protokół przejęcia przedsiębiorstwa, to stwierdzić należałoby brak istnienia związku przyczynowego pomiędzy szkodą powódek łączoną przez nich z utratą prawa własności nieruchomości wraz z młynem i jego wyposażeniem, a protokołem przejęcia, co czyniłoby zbędnym badanie pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Przesłanki tej odpowiedzialności muszą zostać spełnione bowiem, kumulatywnie – brak którejkolwiek z nich wyklucza tę odpowiedzialność.

Niezależnie od powyższego stwierdzić należy, iż nawet w przypadku odmiennej oceny tego stanu rzeczy i przesądzenia istnienia w/w związku przyczynowo-skutkowego, to jednak z uwagi na czasookres działań funkcjonariuszy pozwanego skutkujących zaistnieniem szkody (21 kwietnia 1951 r.) wykluczone jest kreowanie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Po pierwsze – w orzecznictwie sądowym oraz w doktrynie ukształtował się pogląd, iż Skarb Państwa nie posiadał zdolności deliktowej w czasie do wejścia w życie postanowień ustawy z dnia 28 listopada 1956 roku, o odpowiedzialności Państwa za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariuszy państwowych. Postanowienia przepisu

art. 6 ust. 1 ustawy w sensie praktycznym w realiach tej sprawy nic nie zmieniają, skoro przepis ten wprowadził roczny termin do dochodzenia roszczeń z tytułu szkód powstałych przy działaniach funkcjonariuszy państwowych zarówno w sferze dominium jak i imperium, liczony od dnia wejścia w życie ustawy. Bezskuteczny, czyli bez zainicjowania właściwej akcji prawnej, upływ powyższego terminu powoduje sprekludowanie wszelkich roszczeń odszkodowawczych.

Po drugie – gdyby z jakiegoś hipotetycznego, nieznanego Sądowi Okręgowemu powodu, należałoby odrzucić koncepcję sprekludowania roszczeń powódek wobec Skarbu Państwa, to w sprawie winien mieć wówczas zastosowanie art. 442¹ §1 k.c. w myśl którego roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zestawiając zaś daty wystąpienia wszystkich podnoszonych w przedmiotowej sprawie zdarzeń należałoby uznać zaistnienie skutku prawnego w postaci przedawnienia przedmiotowych roszczeń. W tym zakresie Sąd przychyliła się do stanowiska strony pozwanej zgłoszonego na rozprawie w dniu 21 marca 2013 roku.

Z daleko posuniętej ostrożności, stwierdzić należy, iż gdyby przyjąć tezę, że skład orzekający winien wbrew ostatecznym wywodom powódek dokonać analizy zasadności roszczenia w oparciu o pierwotny wywód (należy wskazać przy tym, iż nie jest to jedynie zmiana wywodu prawnego, ale wskazanie zupełnie innej podstawy faktycznej dochodzonego roszczenia, albowiem odpowiedzialność pozwanego jest wiązana z zupełnie różnymi zdarzeniami odległymi od siebie o 19 lat), to stwierdzić należy, iż także tak określone żądanie nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na jego nieudowodnienie.

Nieważność decyzji z dnia 31 sierpnia 1970 roku stwierdzona została decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 sierpnia 2005 roku. Wydana decyzja nadzorcza spowodowała więc, nie tylko wyeliminowanie decyzji z 1970 roku z obrotu prawnego, przywrócenie stanu poprzedniego, ale i zniesienie jej skutków.

Dochodząc przeto roszczeń odszkodowawczych w tym trybie powódki powinny dokładnie oznaczyć co utracił faktycznie ich poprzednik prawny i wykazać stosownymi dowodami prawdziwość tych twierdzeń. Tymczasem powódki nie tylko nie przedstawiły na to żadnych dowodów, ale jak wynika z przebiegu rozprawy z dnia 21 marca 2013 r. nie były w stanie sformułować twierdzeń co do stanu przedmiotowych składników majątkowych na dzień 31 sierpnia 1970 r. Powyższa postawa procesowa wykluczała możliwość dokonania badania metodą dyferencyjną faktu zaistnienia szkody i jej rozmiaru. Przy w tym miejscu analizowanej podstawie faktycznej powództwa (która była przedmiotem zapadłych w sprawie wyroków sądów dwóch instancji) stan nieruchomości wraz z naniesieniami trwale z nią związanymi oraz stan rzeczy ruchomych stanowiących wyposażenie zakładu na dzień 21 kwietnia 1951 r. jest okolicznością nieistotną, albowiem w żadnym razie nie może przybliżyć Sądu do ustalenia tego stanu na dzień 31 sierpnia 1970 r. Z tych m.in. względów wnioski powódek zmierzające do ustalenia stanu oraz wartości tej części mienia należącego do jej poprzednika prawnego, którego dotyczy ich akcja prawna podlegały oddaleniu (w przypadku roszczenia wywodzonego z powołaniem się na to, iż zdarzeniem wywołującym szkodę było faktyczne przejęcie nieruchomości przez pozwanego w dniu 21 kwietnia 1951 r. uzasadnienie oddalenia wniosków dowodowych pokrywa się z uzasadnieniem odnoszącym się do faktu sprekludowania, względnie przedawnienia roszczenia, o czym była mowa wyżej).

Dodatkowo przypomnieć należy, iż Skarb Państwa władał gruntem i oddawał go różnym podmiotom w zarząd, zaś to powódkom przysługiwał status właściciela gruntu i budynku. Sam fakt, iż powódki nie zwracały się z powództwem o wydanie nieruchomości – nie przesądza automatycznie o istnieniu związku przyczynowo skutkowego pomiędzy wydaniem bezprawnej decyzji administracyjnej z dnia 31 sierpnia 1970 roku, a utratą nieruchomości. Zdaniem Sądu jest to zbieżność nie odpowiadająca konstrukcji adekwatnego związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. i dlatego nawet w przypadku ustalenia, że powódki poniosły szkodę w postaci utraty własności nieruchomości, to nie jest ona typowym normalnym następstwem wydania decyzji z dnia 31 sierpnia 1970 roku. Tym samym nie istnieje również związek przyczynowy powstałą szkodą a wydanymi decyzjami administracyjnymi. Niezależnie od powyższych argumentów należy wskazać, iż decyzja z dnia 30 sierpnia 2005 roku o stwierdzeniu

nieważności decyzji z dnia 31 sierpnia 1970 roku nie uzasadnia, w okolicznościach niniejszej sprawy zakwalifikowania tej decyzji jako samoistnego źródła szkody polegającej na niewiejsiu do majątku powódek wartości przedmiotowej nieruchomości. Decyzja ta nie może być traktowana jako zdarzenie, które spowodowała brak możliwości odzyskania prawa własności, bowiem powódki nadal są jej właścicielkami. Szkoda mogła powstać w wyniku np. sprzedaży przedmiotowej nieruchomości bowiem zachodziłyby w tym przypadku nieodwracalne skutki prawne.

Powyżej przytoczone względy przesądziły jednocześnie o bezzasadności zgłoszonych przez powódki dowodów. Okoliczności, które miały być stwierdzone za ich pomocą nie miały w świetle dokonanych ustaleń przymiotu istotnych w rozumieniu art. 227 k. p. c. Jedynie na marginesie wskazać należy, iż część wniosków dowodowych została zgłoszona w okolicznościach, w których nawet powódki nie wypowiedziały swoich twierdzeń co do faktów, które miały być stwierdzone tymi dowodami, część zaś nie zawierało tezy umożliwiającej prawidłowe przeprowadzenie dowodu (tak wniosek z pkt 5 pisma z 29 marca 2012 r.). Ponadto należy wskazać, iż to zadaniem powódek oraz ich pełnomocnika było podanie źródła szkody, stanu nieruchomości na datę powstania tej szkody oraz na datę stwierdzenia nieważności decyzji wywołującej szkodę, czego strona powodowa w niniejszym postępowaniu nie uczyniła.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w pkt I wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na treści art. 102 kpc. mając na uwadze przede wszystkim względy natury podmiotowej związane z sytuacją finansową i życiową powódek.